

Curs
Llengua i literatura clàssica (IV)
Curs 2020-2021

Literatura grega: els grecs i els altres

***Literatura llatina i tradició clàssica
al voltant de l'amor i la mort***

Índex

Presentació.....	3
Objectius i organització	4
Metodologia.....	6
Professorat	6
Coordinador.....	6
Horaris del curs 2020-2021 i lloc de realització	7
Preus i formes de pagament	7
Preinscripció i matriculació.....	7
Programes de les assignatures	9
Assignatura Literatura grega: Els grecs i els altres.....	9
Assignatura Literatura llatina: Literatura llatina i tradició clàssica al voltant de l'amor i la mort.....	13

Presentació

Dels clàssics, sempre se n'aprèn alguna cosa. Fascina la riquesa de contingut i de forma en obres escrites fa tants segles. No hauria de ser només la curiositat el que ens impulsés a llegir-les, sinó la necessitat ineludible de conèixer el passat. Ignorar la història és, fet i fet, ignorar-nos a nosaltres mateixos, i l'itinerari per iniciar-nos en la lectura dels clàssics grecolatins que vam encetar a Arqueonet fa alguns cursos continua essent ben acollit, transitat per nombroses persones, raó per la qual ja arribem enguany a la quarta edició (i esperem poder-ne oferir moltes més). Als clàssics, és important acostar-s'hi amb actitud generosa, sense prejudicis, i, abans que cap altra cosa, cal saber preguntar als antics des de la nostra contemporaneïtat, dialogar amb la tradició, establir ponts... D'aquesta interacció obtenim beneficis múltiples: infinitat de significats, lectures diverses, inspiracions diferents, perquè cada època i cada individu té la necessitat de reinterpretar el llegat dels seus avantpassats, d'apropiar-se'l.

Els clàssics grecolatins abasten una cronologia immensa i una gran extensió tant en l'espai com en el temps. Si la realitat que anomenem *Homer* i que no se sap si correspon exactament a un sol autor o a diversos o a tota una tradició, la situem aproximadament cap al segle VIII aC i si la dita *caiguda de l'Imperi romà d'Occident* es va produir al 476 dC, estaríem parlant de dotze o tretze segles d'història pròpiament dita. Si a aquest patrimoni afegim, com cal, la importància de l'Imperi romà d'Orient o Imperi Bizantí, amb Bizanci com a capital, la Nova Roma, més tard anomenada *Constantinoble*, que va ser durant tota l'Edat Mitjana i el començament del Renaixement centre de cultura, de conservació, difusió i creació literària, l'arc cronològic i espacial s'amplia considerablement. I si, a més, tenim en compte l'omnipresència dels clàssics en el Barroc i la freqüència amb què els revisita i els recrea el món modern i contemporani, l'adjectiu *immortal* convé perfectament a noms com *Homer*, *Plató*, *Sòfocles*, *Eurípides*, *Virgili*, *Horaci*, *Ovidi*, *Tàcit*, etc.

Cada vegada que un clàssic es reprèn o es reinterpreta tornen, a més, a plantejar-se les mateixes preguntes i, de les respostes, neixen nous interrogants. Les possibilitats d'acabar tot aquest patrimoni són inexhauribles i les idees per fer-ho, de moment, no se'ns han acabat, sobretot enguany, que, a petició de l'alumnat, hem introduït en parts del programa un abordatge temàtic i qüestions diverses de tradició clàssica.

A l'assignatura de Literatura grega prendrem un tema, la relació entre els grecs i els altres pobles amb què entraren en contacte, per aprofundir en la literatura i la cultura hel·lèniques.

A l'assignatura de Literatura llatina, partint de l'amor i la mort, llegirem mostres literàries que ens permetin de conèixer els tòpics, motius i llocs comuns que aquests dos grans temes generaren i de veure'n la pervivència en la tradició d'inspiració clàssica occidental.

Ja fa temps, doncs, que va arribar en nombroses propostes educatives i formatives l'hora de reinventar els clàssics, d'apropar-los a com més gent, millor. Divulgar-los des del rigor i l'entusiasme és estimar-los, lluitar perquè no caiguin en l'oblit, apostar amb tossuderia pel saber que ens fa lliures i crítics. Gràcies per contribuir amb la vostra acollida a mantenir-los ben vius. I que durin i s'incrementin totes aquestes iniciatives, vinguin d'on vinguin!

Objectius i organització

Assignatura Literatura grega: Els grecs i els altres

La proposta del nou curs sobre obres mestres de la literatura grega vol donar aquest any un tomb al format habitual per gèneres que ha seguit fins ara, sense que això signifiqui que els perdem de vista. Ben al contrari, n'introduïrem de nous, com la retòrica, però ho farem des d'una perspectiva temàtica unitària. El tema escollit per donar cohesió a les obres que es llegiran aquest curs se centra en la manera com els grecs van considerar els seus veïns, quina imatge en tenien i com ho van expressar en la literatura. De fet, hem pogut comprovar en moltes de les obres que hem llegit fins ara que els grecs tenien un concepte molt elevat de la seva pròpia cultura i que, en general, les cultures veïnes en sortien una mica mal parades en la comparació amb la grega.

En el programa que ara presentem volem endinsar-nos en aquesta comparació i analitzar la mirada que les obres literàries gregues ens han transmès dels pobles que envoltaven Grècia, tant els més propers —troians, romans, egipcis— com els més llunyans —perses, escites. En aquest sentit, s'han triat tant obres històriques —Heròdot, Dió Cassi— com obres literàries, tragèdies principalment. Això permetrà comparar també el diferent discurs que podem trobar en obres erudites —les històriques— i les obres adreçades a un públic més general. Com a contrapunt dels altres exteriors, és a dir de les cultures estranyes a la grega, inclourem també el que s'anomenen *els altres interiors*, és a dir aquells grups socials que quedaven al marge de l'organització ciutadana grega, com podien ser les dones, alienes a l'estructura política grega; els mercenaris, grecs que havien triat posar-se al servei de pobles considerats bàrbars pels grecs; i els morts, que en la concepció grega constituïen un sector temut per la seva possible capacitat de revenja.

Malauradament, la pèrdua de moltes obres i la manca de traduccions, ja sigui al castellà, ja sigui al català, limiten la tria, que s'ha d'ajustar al que hi ha al mercat en un format accessible. També s'han hagut de descartar obres de les quals només ens queden fragments, malgrat el seu interès, cas d'obres sobre la Índia, l'extrem occident o diverses àrees del Proper Orient, ja que el seu estat fragmentari no permet una lectura fluida. En conjunt, però, esperem oferir una mirada global a l'univers geogràfic i conceptual del món grec antic, i entendre una mica més com es definien els grecs enfront dels altres.

El curs constarà de 10 sessions de lectura més la introductòria, on s'exposaran els objectius generals i s'establiran les pautes de lectura per a cada sessió.

Com sempre, la professora acompanyarà les explicacions a l'aula amb un petit dossier sobre l'obra que es llegeix i una guia de lectura, on s'incidirà en els aspectes clau més rellevants i es donaran les pautes per a una comprensió a fons del text. El dossier inclou bibliografia complementària per a qui vulgui aprofundir encara més en el tema. La posada en comú serà, però, l'element principal del curs, ja que una visió múltiple és molt més enriquidora.

Assignatura Literatura llatina: Literatura llatina i tradició clàssica al voltant de l'amor i la mort

No hi ha dubte que Eros (l'amor) i Tànatos (la mort) són, juntament amb el temps, amb el qual tots dos caminen inexorablement, tres dels temes que travessen tota la literatura universal sota diversos rostres i manifestacions. Ens remuntarem fins als autors llatins, de poesia i de prosa, per veure de quina manera van donar forma, juntament amb els grecs, a una sèrie de tòpics, temes i motius de caire eròtic, amatori o sexual, d'una banda, i de contingut tanatològic, funerari o sepulcral, de l'altra, que després exercirien una gran influència en la literatura occidental de totes les nacionalitats. Ens acostarem, així, a nombroses literatures, de les quals llegirem mostres per parlar de tradició clàssica. Tot plegat, també, servirà per introduir-nos en els fonaments de la teoria de la literatura i de la literatura comparada.

El curs consta de 10 sessions, cinc per mòdul (un dedicat a l'amor i l'altre a la mort).

Mòdul 1: Amor omnia vincit

Síntesi del temari:

- Els gèneres literaris de temàtica eròtica en el món romà.
- L'amor i els escriptors de l'antiga Roma: Catul, Horaci, Tibul, Properci, Ovidi, etc.
- Tòpics literaris relacionats amb l'amor i el sexe a les lletres llatines.
- Lectura i comentari de textos llatins i de tradició clàssica de contingut eròtic, amatori o sexual.

Objectius:

- Acostar al públic d'avui dia les concepcions i pràctiques romanes en els camps de l'erotisme i la sexualitat, i estudiar-les de primera mà, és a dir, a partir dels testimonis d'aquell temps que ens han pervingut.
- Conèixer l'obra dels principals escriptors llatins que tractaren en les seves obres la temàtica eròtica (Catul, Horaci, Tibul, Properci, Ovidi, Marcial...) i veure'n la vigència, el caràcter inexhaustible, explicant què representaren els textos en el moment de la seva aparició i de quina recepció i evolució han estat objecte des d'aleshores fins als nostres dies.
- Llegir i comentar textos llatins i de tradició clàssica de contingut eròtic, amatori o sexual, destacant-ne els principals tòpics literaris, sobretot aquells que han tingut més fortuna al llarg de la tradició occidental. Descobrir-hi, tot i el seu caràcter antic i *altre*, el que encara ens poden dir a nosaltres, dones i homes del segle XXI, i escatir fins a quin punt la nostra visió de l' enamorament, el desig i la passió amorosa és deutora de les creacions pròpies dels poetes romans.

Mòdul 2: Mors omnibus instat

Síntesi del temari:

- Els gèneres literaris de temàtica tanatològica en el món romà.
- La mort i els escriptors de l'antiga Roma: Lucreci, Catul, Virgili, Horaci, Marcial, els autors anònims dels *Carmina Latina Epigraphica*, etc.
- Tòpics literaris relacionats amb la mort i la vida d'ultratomba a les lletres llatines.
- Lectura i comentari de textos llatins de contingut tanatològic, funerari o sepulcral.

Objectius:

- Acostar al públic d'avui dia l'univers de la mort a l'antiga Roma, i estudiar-lo de primera mà, és a dir, a partir dels testimonis d'aquell temps que ens han pervingut.
- Conèixer l'obra dels principals escriptors llatins que tractaren en les seves obres la temàtica tanatològica (Lucreci, Catul, Virgili, Horaci, Ovidi, Properci, Tibul, Marcial, Ausoni...) i veure'n la vigència, el caràcter inexhaurible, explicant què representaren els textos en el moment de la seva aparició i de quina recepció i evolució han estat objecte des d'aleshores fins als nostres dies.
- Llegir i comentar textos llatins de contingut tanatològic, funerari o sepulcral, destacant-ne els principals tòpics literaris, sobretot aquells que han tingut més fortuna al llarg de la tradició occidental. Descobrir-hi, tot i el seu caràcter antic i *altre*, el que encara ens poden dir a nosaltres, dones i homes del segle XXI, i escatir fins a quin punt la nostra visió dels morts, de la mort i de la transcendència és deutora de les creacions pròpies dels escriptors romans.

Metodologia

El curs es basarà en sessions presencials que no pretenen ser tan sols classes ordinàries de caire teòric, sinó una aplicació pràctica d'allò que es vagi aprenent amb la participació activa de l'alumnat. L'objectiu final és gaudir de la literatura grecolatina aportant opinions i idees al curs, generant debat i enriquint els coneixements de tothom.

El curs vol combinar, doncs, l'aspecte teòric amb el pràctic. La intenció és afavorir la participació dels alumnes en la discussió i comentari de les obres. La funció de la professora serà la de guia, primer per mitjà de les pautes de lectura que s'oferiran amb anterioritat, i després com a moderadora en la discussió. L'objectiu és que sigui l'alumnat qui enceti l'anàlisi de l'obra i que la professora vehiculi la discussió de tal manera que els comentaris i les opinions, individuals i col·lectives, siguin la base d'aquesta aproximació més directa a unes quantes obres mestres de la literatura grecoromana.

Professorat

M. Teresa Magadán

Doctora en Arqueologia Grega i Llicenciada en Filologia Semítica. Investigadora de l'Institut del Pròxim Orient Antic (IPOA-UB) i de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC). Professora col·laboradora de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC).

Mònica Miró Vinaixa

Llicenciada en Filologia Clàssica (Llatí) i en Filologia Romànica (Francès). Màster en Història de les Religions. Professora d'escriptura creativa (gèneres narratius i autobiogràfics) i de literatura clàssica a l'Escola d'Esctura de l'Ateneu Barcelonès.

Coordinador

Prof. Felip Masó Ferrer

Mail: arqueonet@arqueonet.net

Tel.: 667 013 352

Horaris del curs 2020-2021 i lloc de realització

Assignatura	Professorat	Calendari
Literatura grega	Dra. M. Teresa Magadán	(sessions quinzenals) Els dilluns, del 5-10-2020 al 15-03-2021 De 17.15 h a 19.15 h
Literatura llatina	Prof. Mònica Miró Vinaixa	(sessions setmanals) Els dimecres, del 14-10-2020 al 16-12-2020 De 17.15 h a 19.15 h

El curs es realitzarà a Arqueonet, al carrer de Sepúlveda, número 79, de Barcelona.

Preus i formes de pagament

Curs sencer, assignatures soltes o classes soltes

Opcions	Preus totals	Terminis de pagament			
		Matrícula	2on Termini (finals nov. 2017)	3er Termini (finals gener 2018)	4rt Termini (finals febr. 2018)
Curs complet (2 assignatures)	420 €	180 €	80 €	80 €	80 €
Assignatura Literatura Grega	260 €	110 €	50 €	50 €	50 €
Assignatura Literatura Llatina	240 €	105 €	45 €	45 €	45 €
Classes soltes	30 €	Els pagaments de les classes soltes es realitza de forma íntegra, sense terminis.			

Mòduls solts

Mòduls	Títols dels mòduls	Sessions	Preu
Assignatura 'Literatura Llatina'			
Mòdul 1	<i>Amor omnia vincit</i>	5	140,00 €
Mòdul 2	<i>Mors omnibus instat</i>	5	140,00 €

*Trobareu les dates i el temari de cada mòdul al programa de les assignatures.

*Els pagaments dels mòduls es realitzen de forma íntegra, sense terminis.

Preinscripció i matriculació

Preinscripció

Podeu fer preinscripció per qualsevol de les vies següents:

1. Per correu electrònic: enviar un missatge a l'adreça arqueonet@arqueonet.net especificant la informació següent:

- Títol del missatge: "Inscripció Curs Llengua i literatura clàssica (IV) 2020-2021"
- Indicar la modalitat d'inscripció:
 - Inscripció a assignatures independents: indicar quines
 - O bé, inscripció al curs complet
- Dades de cada participant que s'inscriu: nom i cognoms, adreça postal completa, adreça electrònica i telèfon de contacte

2. Per la pàgina web d'Arqueonet, per mitjà de l'enllaç següent:

http://www.arqueonet.net/cat_contacte.html

Omplir els camps de dades personals indicats a la pàgina web i, en el camp "Missatge", especificar la informació següent:

- En primer lloc incloure el text "Inscripció Curs Llengua i literatura clàssica (IV) 2020-2021"
- Indicar la modalitat d'inscripció:
 - Inscripció a assignatures independents: indicar quines
 - O bé, inscripció al curs 2020-2021 complet

3. Per telèfon: la preinscripció també es podrà fer per telèfon, als números: 937 423 014 o 667 013 352.

4. Presencialment: a Arqueonet (carrer de Sepúlveda 79 – 08015 Barcelona), de dilluns a dijous de 10 h a 14 h i de 16 h a 20 h

Un cop feta la preinscripció, Arqueonet enviarà un missatge de correu electrònic confirmant-ne la recepció.

Les places s'adjudicaran per estricta ordre d'arribada de les sol·licituds.

Matriculació

Quan s'assoleixi el nombre mínim d'assistents, Arqueonet ho comunicarà a tots els preinscrits i llavors s'iniciaran els passos per formalitzar la matrícula. Les matrícules es podran formalitzar de manera presencial a **la seu d'Arqueonet** dins dels horaris d'obertura (de dilluns a dijous 10 h a 14 h i de 16 h a 20 h), en efectiu o amb targeta, o bé per transferència bancària de l'import corresponent al número de compte que us indicarem.

Programes de les assignatures

Assignatura Literatura grega: Els grecs i els altres

Horari i durada

Horari: Dilluns, de 17.15 h a 19.15 h

Durada (sessions quinzenals): del 5 d'octubre de 2020 al 15 de març de 2021

11 sessions:

1. Sessió introductòria: els grecs i els altres

Presentació del curs i de les 10 obres seleccionades. Explicació dels criteris emprats per fer la selecció. Exposició de la metodologia que se seguirà en el comentari de les obres. Introducció a la primera de les obres.

2. Els altres més iguals: els troians

Posada en comú i comentaris sobre l'obra *Les troianes* d'Eurípides. La imatge canviant dels troians: dels troians iguals als grecs als troians com a orientals. El canvi a partir de les Guerres Mèdiques: els testimonis arqueològics. La imatge dels troians a l'èpica.

3. Els altres més enemics: els perses

Posada en comú i comentaris sobre l'obra *Els perses* d'Ésquil. La imatge dels perses abans de l'enfrontament. La imatge dels perses, entre l'admiració i el menyspreu. La conversió dels perses en els enemics per excel·lència. La tipificació oriental dels perses.

4. Els altres més admirats: els egipcis

Posada en comú i comentaris sobre l'obra *Busiris* d'Isòcrates, més el fragment conservat del drama satíric d'Eurípides *Busiris*. L'admiració grega per Egipte: Egipte, bressol de la cultura. Egipte, mirall invers de la cultura grega: la mirada d'Heròdot. L'assimilació de la cultura egípcia i la seva transformació per part del món grec: la fusió d'època hel·lenística.

5. Els altres més odiats: els macedonis

Posada en comú i comentaris sobre l'obra les *Filípiques* de Demòstenes. Els macedonis i els grecs: un apropament difícil. La situació abans de Filip II. La política de Filip II i la reacció del món grec. Profílipistes i antifílipistes: la retòrica atenesa, l'enfrontament entre Demòstenes i Isòcrates. L'inici d'un nou concepte de grec: grec sinònim de cultura.

6. Els altres més llunyans: els escites

Posada en comú i comentaris sobre l'obra Llibre IV de les *Històries* d'Heròdot. Els escites com a exemple de bàrbar extrem. La conceptualització dels costums escites com a negatiu dels costums grecs. El luxe i els escites.

7. Els altres més difícils de tractar: els romans

Posada en comú i comentaris sobre l'obra Llibres XLVI-XLIX de la *Història Romana* de Dió Cassi. Grecs i romans: una història de reticències i prejudicis. La imatge de Roma abans de la conquesta de Grècia. La imatge dels grecs per part dels romans. La mirada grega a la República Romana.

8. Els grecs com a altres: els grecs mercenaris

Posada en comú i comentaris sobre l'obra *l'Anàbasi* de Xenofont. Els grecs a l'exterior: comerciants i mercenaris. Els grecs al servei dels reis perses i egipcis: la visió des de dins sobre les altres cultures.

9. Els altres interiors: les dones

Posada en comú i comentaris sobre l'obra *les Tesmofòries* d'Aristòfanes. La posició de la dona en el món grec. El corrent misogin a la literatura grega. La mirada de la tragèdia i la comèdia.

10. El súmmum de l'alteritat: dona i bàrbara

Posada en comú i comentaris sobre l'obra *Medea* d'Eurípides. Els pobles del Mar Negre i l'alteritat més absoluta. La història de Medea abans d'Eurípides. Les innovacions d'Eurípides.

11. Els altres dels vius: els morts

Posada en comú i comentaris sobre l'obra *Diàlegs dels morts* de Llucià de Samòsata. L'oposició viu / mort. El temor dels vius cap als morts: rituals i encanteris. Els morts com a protagonistes de les obres literàries.

Llista de lectures (edicions recomanades dels llibres que es llegiran)

1. Troians

- Eurípides, *Tragèdies Volum VI. Les Troianes, Ifigènia entre els Taures*. Traducció d'Adrià Piñol Villanueva. Barcelona, Editorial Bernat Metge, 2017. (218 pàgines; 34'20 €) ISBN: 9788498592818.
- Eurípides, *Las Troyanas*. Traducción de Ramón Irigoyen. Madrid, Alianza Editorial. 2015. (112 pàgines; 9'50 €) ISBN: 9788491040866.
- Eurípides, *Las Troyanas*. Traducción de José Luis Calvo Martínez. Prefacio de Carlos García Gual. Madrid, Editorial Gredos, 2010. (95 pàgines; 12 €) ISBN: 9788424912550.
- Eurípides, *Las Troyanas*. Traducción de María Martínez Sierra. Prefacio de Jean-Paul Sartre. Madrid, Editorial Losada, 2010. (124 pàgines; 12'50 €) ISBN: 9789500397117.

2. Perses

- Esquilo, *Tragedias*. Traducción y prólogo de Enrique Ángel Ramos Jurado. Madrid, Alianza Editorial, 2017. (389 pàgines; 13 €) ISBN: 9788491048060.
- Esquilo, *Tragedias. Persas. Siete contra Tebas. Suplicantes. Prometeo Encadenado*. Traducción y prólogo de Josep A. Clúa y Rubén Montañés. Madrid, Editorial Akal, 2013. (202 pàgines; 8'50 €) ISBN: 9788446018087.
- Esquilo, *Los Persas*. Traducción de Bernardo Perea Morales. Prólogo de Francisco Rodríguez Adrados. Madrid, Editorial Gredos, 2010. (95 pàgines; 12 €) ISBN: 9788424913373.
- Èsquil, *Els Perses*. Traducció de Ramon Torné. Palma de Mallorca, Editorial Lleonard Montaner, 2013. (95 pàgines; 12 €) ISBN: 9788415592488.
- Èsquil, *Tragèdies, volum I. Les Suplicants. Els Perses*. Traducció de Carles Riba. Editorial Bernat Metge, Barcelona, 1932. (94 pàgines; 36 €) ISBN: 9788472259980.

3. Egipcis

- Isòcrates, *Discursos I*. Traducció de Juan Manuel Guzmán Hermida. Madrid, Editorial Gredos, 1979. (360 pàgines; 25 €). ISBN: 9788424935283.
- Isòcrates, *Discursos IV. Evàgoras. Elogi d'Helena. Busiris*. Traducció de Joan Castellanos. Barcelona, Editorial Bernat Metge, 1999. (88 pàgines; 36 €). ISBN: 978-84-7225-731-3.
- Nota: El fragment conservat del drama satíric d'Eurípides *Busiris* el proporcionarà en format PDF la professora del curs, atès que no es troba en edicions a la venda en llibreries.

4. Macedonis

- Demòstenes, *Las cuatro Filípicas*. Traducció de Felip G. Fernández Muñoz y Fernando García Romero. Madrid, Editorial Dykinson, 2016 (230 pàgines; 15 €). ISBN: 9788490857458.
- Demòstenes, *Filípicas*. Traducció de Antonio López Eire. Madrid, Editorial Gredos, 2010 (175 pàgines; 12 €). ISBN: 9788424920357.
- Demòstenes, *Discursos Polítics I*. Traducció de Antonio López Eire. Madrid, Editorial Gredos, 1993 (542 pàgines; 35 €). ISBN: 9788424900281.
- Demòstenes, *Filípicas. Sobre la Corona*. Traducció de Antonio López Eire. Madrid, Editorial Cátedra, 1998 (270 pàgines; 10'64 €). ISBN: 9788437616704.
- Demòstenes, *Arengues I*. Sobre les simmòries. Pels megalopolites. Primera filípica. Per la llibertat dels rodís. Sobre l'organització financera. Olintíagues. Traducció de Joan Petit. Barcelona, Editorial Bernat Metge, 1932 (129 pàgines; 36 €). ISBN: 978-8472259959.
- Demòstenes, *Arengues II. Sobre la Pau. Segona Filípica. Sobre l'Halonnès. Sobre la qüestió del Quersonès. Tercera Filípica*. Traducció de Joan Petit. Barcelona, Editorial Bernat Metge, 1950 (96 pàgines; 36 €). ISBN: 978-84-7225-995-9.
- Demòstenes, *Arengues III. Sobre la Pau. Segona Filípica. Sobre l'Halonnès. Sobre la qüestió del Quersonès. Quarta Filípica. Carta de Filip. Rèplica a la carta de Filip. Sobre el tractat d'Alexandre*. Traducció de Joan Petit. Barcelona, Editorial Bernat Metge, 1951 (95 pàgines; 36 €). ISBN: 978-84-7225-996-6.

5. Escites

- Heròdot, *Libro IV-VI*. Traducció de Rubén J. Montañés. Barcelona, La Magrana, 2003 (272 pàgines; 14'25 €) ISBN: 9788482644998.
- Heròdot, *Historias. Libros I-IV*. Traducció de Antonio González Caballo. Madrid, Editorial Akal, 1994 (456 pàgines; 14'25 €). ISBN: 9788446002833.
- Heròdot, *Historias. Volumen II. Libros III-IV*. Traducció de C. Schrader, revisada por Mª E. Martínez Fresneda. Madrid, Editorial Gredos, 1995 (512 pàgines; 22'80 €). ISBN: 9788424935252.
- Heròdot, *Historias*. Traducció de Manuel Balasch. Madrid, Editorial Cátedra, 1995 (925 pàgines; 21 €). ISBN: 9788437617114.
- Heròdot, *Històries. Volum IV. Llibre IV*. Traducció de Quim Gestí. Barcelona, Editorial Bernat Metge, 2007 (244 pàgines; 36 €). ISBN: 84-7225-884-X.

6. Romans

- Dió Casio, *Historia romana (Libros XLVI-XLIX)*. Traducció de Juan Pedro Oliver Segura y Juan Manuel Guzmán Hermida. Madrid, Editorial Gredos, 2011. (256 pàgines; 30 €). ISBN: 9788424919535.

7. Els grecs mercenaris

- Xenofont, *Els deu mil (Anàbasi)*. Traducció de Francesc J. Cuartero. Barcelona, Edicions 62 - Editorial Alpha, Col·lecció Bernat Metge, 2009. (300 pàgines; 19'50 €). ISBN: 978-84-29763-454.
- Jenofonte, *Anábasis*. Traducción de Oscar Martínez García. Madrid, Alianza Editorial, 2016 (376 pàgines; 12 €). ISBN: 9788491044536.
- Jenofonte, *Anábasis*. Traducción de Miguel Ángel Aguilar. Madrid, Alianza Editorial, 2012 (312 pàgines; 15 €). ISBN: 9788420671666.
- Jenofonte, *Anábasis. La expedición de los 10 mil*. Traducción de Vicente López Soto. Barcelona, Editorial Juventud, 2014 (277 pàgines; 10 €). ISBN: 9788426140869.
- Jenofonte, *Anábasis*. Traducción de Carlos Varias. Madrid, Editorial Cátedra, 1999 (355 pàgines; 13'35 €). ISBN: 9788437617756.

8. Les dones

- Aristòfanes, *Los Acarnienses. Los Caballeros. Las Tesmoforias. La asamblea de las mujeres*. Traducción de Francisco Rodríguez Adrados. Madrid, Editorial Cátedra 2000 (267 pàgines; 13'35 €). ISBN: 9788437610146.
- Aristòfanes, *Lisístrata. Tesmoforiantes. Ranas. Asambleístas. Pluto*. Traducción de Luis M. Macía Aparicio. Madrid, Editorial Gredos 2013 (640 pàgines; 36 €). ISBN: 9788424936792.
- Aristòfanes, *Comèdies, Volum V. Les Tesmofòries*. Les Granotes. Traducció de Manuel Balasch. Barcelona, Editorial Bernat Metge, 1970 (185 pàgines; 36 €). ISBN: 84-7225-099-7.

9. Dona i bàrbara

- Eurípides, *Medea*. Traducción de Carlos García Gual. Madrid, Editorial Gredos, 2020 (107 pàgines; 9'95 €). ISBN: 9788424939571.
- Eurípides, *Medea. Hipòlit*. Traducció de Jaume Almirall i Maria Rosa Llabrès. Pròleg de Montserrat Reig. Barcelona, Editorial Alpha, Edicions de la Bernat Metge, 2019 (107 pàgines; 9'95 €). ISBN: 9788498593242.
- Eurípides, *Alcestitis. Medea. Hipòlito*. Traducción de Antonio Guzmán Guerra. Madrid, Alianza Editorial, 2015 (242 pàgines; 11 €). ISBN: 9788420698670.
- Eurípides, *Medea*. Traducción de Ramón Irigoyen. Madrid, Penguin Clásicos, 2015 (155 pàgines; 8'95 €). ISBN: 9788491050407.
- Eurípides, *Medea*. Traducción de Alberto Medina González. Madrid, Editorial Gredos, 2010 (95 pàgines; 12 €). ISBN: 9788491050407.
- Eurípides, *Medea*. Traducció d'Àngela Carramiñana. Barcelona, Editorial La Magrana, 2012 (108 pàgines; 14 €). ISBN: 9788424906351.

10. Els morts

- Luciano de Samosata, *Obras II*. Edición de Josep Alsina Clota. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1992 (308 pàgines; 15'03 €). ISBN: 978-84-00-03212-8.
- Luciano de Samosata, *Diálogos de los Dioses, Diálogos de los Muertos, Diálogos Marinos, Diálogos de las cortesanas*. Traducción de Juan Zaragoza Botella. Madrid, Alianza Editorial, 2018 (253 pàgines; 10'50 €). ISBN: 9788491811527.

Assignatura Literatura llatina: Literatura llatina i tradició clàssica al voltant de l'amor i la mort

Horari i durada

Horari: dimecres de 17.15 h a 19.15 h.

Durada: del 14 d'octubre de 2020 al 16 de desembre de 2020 (ambdós inclosos; sessions setmanals).

10 sessions:

Mòdul 1: *Amor omnia vincit*: l'amor a la literatura llatina i a la tradició clàssica occidental

Desplegament del temari:

- *L'amor i els escriptors a l'antiga Roma: una introducció*
Fonts per a l'anàlisi de la literatura llatina de tema eròtic. Temes, tòpics i personatges de la poesia romana amorosa. L'amor i el naixement de l'elegia llatina. Obscenitat, eufemisme i tabú en l'expressió poètica romana. Els poemes priapeus i la funció magicoreligiosa del fal·lus.
- *La follia d'amor: Catul, o la passió per Lèsbia*
La lírica catul·liana i les fases de l'amor. L'oci com a manera d'estimar. El pacte d'amor amb Lèsbia (Clòdia). La cara de l'experiència amorosa: de l' enamorament sobtat a l'acompliment del desig. La creu de l'experiència amorosa: rebuig, gelosia, desencís, infidelitat i ruptura final.
- *L'amor a l'obra d'Horaci*
Tractament dels temes eròtics als iambes i als metres lírics del poeta Horaci. Efectes positius i negatius de la passió amorosa. Racionalisme i emotivitat. Epicureisme. L'amor propi i l'amor dels altres. Ironia i fredor. Vehemència i moderació.
- *Els grans elegíacs: Tibul i Properci*
Les muses inspiradores: Dèlia, Nèmesi i Cíntia. Senyals i renúncies davant l'amor. La sensualitat joiosa o el record eròtic com a remei del dolor. Fidelitats i traïcions. Les noies doctes, entre la llibertat i el llibertinatge. L'esclavitud de l'amor. El mite com a expressió de sentiments i afectes íntims.
- *Instruccions per a l'amor: Ovidi, el poeta maleït*
Els *Amors*, o la passió per Corinna i "les altres". La revolució moral ovidiana. Postures i consells: del dolç amor al gaudi sexual. Els remeis per a l'amor. Tècniques de seducció: l'*Art d'estimar* o el poema culpable. Ovidi i les dones.
- *L'amor a la comèdia, la tragèdia i la sàtira llatines*
De les intrigues amoroses còmiques a les passions tràgiques passant per la ridiculització satírica del subjecte o l'objecte amorós. Plaute, Terenci, Juvenal, Persi i Marcial.

- *Pervivència dels tòpics literaris eròtics romans a la tradició occidental*
Llocs comuns, experiències individuals i pactes socials en la vivència de l'erotisme: la mirada i l'amor, l'amor foll, la flama de l'amor, l'amor com a guerra particular, la descripció eròtica, la ferida de l'amor, els símptomes de l'amor, l'amor com a malaltia, l'esclavitud de l'amor, els consells per a l'amor, els remeis d'amor, l'arribada de l'alba, l'amor més enllà de la mort, etc.

Bibliografia general sobre el tema del mòdul

- ARIÈS, Philippe i DUBY, Georges (1987). *Historia de la vida privada. Del imperio romano al año 1000*. Madrid: Taurus.
- CANTARELLA, Eva (1991). *La mujer romana*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela.
- CANTARELLA, Eva (1996). *La calamidad ambigua: condición e imagen de la mujer en la antigüedad griega y romana*. Madrid: Ediciones Clásicas.
- CANTARELLA, Eva (1997). *Pasado próximo: Mujeres romanas de Tácita a Sulpicia*. Madrid: Cátedra / Universitat de València: Instituto de la Mujer.
- CARCOPINO, Jérôme (1994). *La vida cotidiana en Roma en el apogeo del Imperio*. Barcelona: Círculo de Lectores.
- CLARKE, John R. (2003). *Sexo en Roma*. Barcelona: Océano.
- CUATRECASAS, Alfonso (2009). *Amor y sexualidad en la antigua Roma (III aC - v dC)*. Madrid: Difusión.
- FRIEDLÄNDER, Ludwig (2005). *La sociedad romana*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica.
- GOUREVITCH, Danielle i RAEPSAET-CHARLIER, Marie-Thérèse (2001). *La femme dans la Rome antique*. París: Hachette.
- GRIMAL, Pierre (1999). *La civilización romana*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica.
- GRIMAL, Pierre (2000). *El amor en la Roma antigua*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica.
- HALLETT, Judith P. i SKINNER, Marilyn B. (ed.) (1997). *Roman Sexualities*. Princeton: Princeton University Press.
- LÓPEZ, Aurora (1994). *No sólo hilaron lana. Escritoras romanas en prosa y verso*. Madrid: Ediciones Clásicas.
- LÓPEZ, Aurora; MARTÍNEZ, Cándida i POCIÑA, Andrés (1990). *La mujer en el mundo mediterráneo antiguo*. Granada: Universidad de Granada.
- POMEROY, Sarah (1987). *Diosas, ramerías, esposas y esclavas. Mujeres en la antigüedad clásica*. Madrid: Akal.
- ROBERT, Jean-Noël (1992). *Los placeres en Roma*. Madrid: Edaf.
- ROBERT, Jean-Noël (1999). *Eros romano. Sexo y moral en la antigua Roma*. Madrid: Editorial Complutense.
- SALLES, Catherine (1995). *Les bas-fonds de l'Antiquité*. París: Payot.
- VEYNE, Paul (1983). *L'élegie érotique romaine. L'amour, la poésie et l'Occident*. París: Éditions du Seuil [N'hi ha traducció castellana: *La elegía erótica romana*, Madrid: Fondo de Cultura Económica, 2006].
- VEYNE, Paul (2010). *Sexo y poder en Roma*. Madrid: Paidós.

Bibliografia específica sobre tradició clàssica

- BALLÓ, J. – PÉREZ, X., *La llavor immortal. Els arguments universals en el cinema*, Barcelona: Empúries, 1995.
- BOLGAR, R. R., *The Classical Heritage and its Beneficiaries*, Cambridge: Cambridge University Press, 1973.

- CURTIUS, E. R., *Literatura europea y Edad Media latina*. Traducció de Margit Frenk Alatorre i Antonio Alatorre. Mèxic, Madrid i Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica, 1976.
- GRIMAL, P., *Diccionari de mitologia grega i romana*. Traducció de Montserrat Franquesa, Joaquim Gestí i Andreu Martí. Barcelona: Edicions de 1984, 2008.
- HAMMER, D., *Roman Political Thought and the Modern Theoretical Imagination*, Norman i Oklahoma: University of Oklahoma Press, 2008.
- HIGHET, G., *La tradición clásica. Influencias griegas y romanas en la literatura occidental*. Traducció d'Antonio Alatorre. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1978 (2 vol.).
- LLOYD-JONES, H., *Classical Survivals. The Classics in the Modern World*, Oxford: Duckworth, 1988.
- MAY, R., *La necesidad del mito. La influencia de los modelos culturales en el mundo contemporáneo*. Traducció de Luis Botella García del Cid. Barcelona: Paidós, 1992.
- SETTIS, S., *El futuro de lo clásico*. Traducció d'Andrés Soria Olmedo. Madrid: Abada, 2006.
- WINKLER, M. M. (ed.), *Classical Myth and Culture in the Cinema*, Oxford i Nova York: Oxford University Press, 2001.

Algunes històries de la literatura llatina

- ALBRECHT, M. VON, *Historia de la literatura romana*. Traducció de Dulce Estefanía i d'Andrés Pociña. Barcelona: Herder, 1997 (2 vol.).
- BAYET, J., *Literatura latina*. Pròleg de José Alsina Clota, traducció d'Andrés Espinosa Alarcón. Barcelona: Ariel, 1985.
- BICKEL, E. (1982). *Historia de la literatura romana*. Madrid: Gredos.
- BIELER, L. (1969). *Historia de la literatura romana*. Madrid: Gredos [Nombroses reimpressions].
- BÜCHNER, K. (1968). *Historia de la literatura latina*. Barcelona: Labor.
- CODOÑER MERINO, C. (coord.), *Historia de la literatura latina*, Madrid: Cátedra, 1997.
- CONTE, G.B. (1992). *Letteratura latina*. Florència: Le Monnier (2a. ed.).
- FUHRMANN, M. (ed.) (1985). *Literatura romana*. Madrid: Gredos.
- KENNEY, E. J. – CLAUSEN, W. V. (ed.), *Historia de la literatura clásica (Cambridge University). II: Literatura latina*. Traducció d'Elena Bombín. Madrid: Gredos, 1996.
- MONTANARI, F. (ed.) (1991). *La poesia latina. Forme, autori, problema*. Roma: La Nuova Italia Scientifica.
- PALADINI, V. i CASTORINA, E. (1970-1972). *Storia della letteratura latina*, vol. I: *Disegno storico*. Bolonya: Patron; vol. II: *Problemi critici*. Bolonya: Patron (2a. ed.).
- WILLIAMS, G. (1968). *Tradition and Originality in Roman Poetry*. Oxford: Clarendon Press.

Mòdul 2 : *Mors omnibus instat*: la mort a la literatura llatina i a la tradició clàssica occidental

Desplegament del temari:

- *La mort i els morts a l'antiga Roma: una introducció*
La concepció romana del traspàs i l'essència del món d'ultratomba. Actituds davant la mort. Tipus de morts. Posicions filosòfiques, mentalitat romana i ideologia funerària. La *pietas*, el *mos maiorum* i el culte als avantpassats. Els déus dels morts i el món inferior. Ritus i celebracions en honor dels difunts.
- *La literatura romana i la mort*
Gèneres, personatges i motius en les temàtiques tanatològiques a les lletres llatines. Lucreci i la concepció epicúria de la mort. Virgili i la baixada als inferns de l'*Eneida*: metempsicosi o transmigració de les ànimes. La lírica d'Horaci i les elegies de Properci i Tibul davant la mort i els finats. Marcial i els epigrames de tema funerari. L'epigrafia poètica sepulcral i la preservació de la memòria dels difunts.
- *Pervivència dels tòpics literaris romans sobre la mort a la tradició occidental*
De l'assumpció resignada de la condició mortal a l'establiment d'un imaginari més enllà. La cerca de la immortalitat (*non omnis moriar, letum non omnia finit*), el poder igualador de la mort (*mors aequabilis, mors omnibus instat*), la mort prematura o contra natura (*mors immatura*), la consolació (*consolatio*), la lloança fúnebre (*laudatio funebris; elogium*), la baixada al món infernal (*descensus in inferos*), etc. La paraula com a mitjà de pervivència i immortalitat.

Bibliografia general sobre el tema del mòdul

- ARCE, Javier (1988). *Funus imperatorum. Los funerales de los emperadores romanos*. Madrid: Alianza Editorial.
- ARIÈS, Philippe (1975). *Essais sur l'histoire de la mort en Occident du Moyen-Âge à nos jours*. París: Seuil. [N'hi ha traducció castellana: *Historia de la muerte en occidente desde la Edad Media hasta nuestros días*. Barcelona: El Acantilado, 2000].
- ARIÈS, Philippe (1977). *L'homme devant la mort*. París: Seuil. [N'hi ha traducció castellana: *El hombre ante la muerte*. Madrid: Taurus, 1987].
- CARROLL, Maureen (2006). *Spirits of the Dead. Roman funerary Commemoration in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- DE FILIPPIS, Chiara (1997). *Imago mortis. L'uomo romano e la morte*. Nàpols: Loffredo Editore.
- EDWARDS, Catharine (2007). *Death in Ancient Rome*. New Haven i Londres: Yale University Press.
- GENNEP, Arnold van (1909). *Les rites de passage*. París: Nourry. [N'hi ha traducció castellana: *Los ritos de paso*. Madrid: Alianza Editorial, 2008].
- GNOLI, Gherardo; VERNANT, Jean-Pierre (dir.) (1982). *La mort, les morts dans les sociétés anciennes*. Cambridge-París: Cambridge University Press-Éditions de la Maison des Sciences de l'Homme.
- GRISÉ, Yolande (1982). *Le suicide dans la Rome antique*. Montréal-París: Bellarmin-Les Belles Lettres.
- HERNÁNDEZ, Ricardo (2001). *Poesía latina sepulcral de la Hispania Romana: estudios de los tópicos y sus formulaciones*. València: Universitat de València.
- HOOFF, Anton J.L. van (1990). *From Autothanasia to Suicide. Self-killing in Classical Antiquity*. Londres: Routledge.

- HOPE, Valery M. (2007). *Death in Ancient Rome: a source book*. Nova York: Routledge.
- KYLE, Donald G. (1998). *Spectacles of Death in Ancient Rome*. Londres: Routledge.
- MIRÓ, Mònica (2015). *Perennia. Poesia epigràfica llatina. Edició bilingüe llatí-català*. Barcelona: Godall edicions (2a ed.). Col·lecció Cadup, 3.
- MIRÓ, Mònica (2016). *Perennia. Poesia epigràfica llatina. Edición bilingüe latín-español*. Barcelona: Godall edicions. Colección Alcaduz, 2.
- NARDONI, Davide (1995). *Funeraria Romana*. Roma: Edizioni Internazionali di Letteratura e Scienze.
- OLIVER, Graham John (ed.) (2000). *The Epigraphy of Death: Studies in the History and Society of Greece and Rome*. Liverpool: Liverpool University Press.
- PEARCE, John; MILLETT, Martin; STRUCK, Manuela (ed.) (2000). *Burial, Society and Context in the Roman World*. Oxford: Oxbow Books.
- PRIEUR, Jean (1986). *La mort dans l'Antiquité romaine*. Rennes: Ouest-France Université.
- TOYNBEE, Jocelyn M.C. (1971). *Death and Burial in the Roman World*. Londres: Cornell University Press [2a. edició (1996). Baltimore i Londres: The Johns Hopkins University Press].
- WOLFF, Étienne (2000). *La poésie funéraire épigraphique à Rome*. Rennes: Presses Universitaires Rennes.

Bibliografia específica sobre tradició clàssica

- BALLÓ, J. – PÉREZ, X., *La llavor immortal. Els arguments universals en el cinema*, Barcelona: Empúries, 1995.
- BOLGAR, R. R., *The Classical Heritage and its Beneficiaries*, Cambridge: Cambridge University Press, 1973.
- CURTIUS, E. R., *Literatura europea y Edad Media latina*. Traducció de Margit Frenk Alatorre i Antonio Alatorre. Mèxic, Madrid i Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica, 1976.
- GRIMAL, P., *Diccionari de mitologia grega i romana*. Traducció de Montserrat Franquesa, Joaquim Gestí i Andreu Martí. Barcelona: Edicions de 1984, 2008.
- HAMMER, D., *Roman Political Thought and the Modern Theoretical Imagination*, Norman i Oklahoma: University of Oklahoma Press, 2008.
- HIGHET, G., *La tradición clásica. Influencias griegas y romanas en la literatura occidental*. Traducció d'Antonio Alatorre. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1978 (2 vol.).
- LLOYD-JONES, H., *Classical Survivals. The Classics in the Modern World*, Oxford: Duckworth, 1988.
- MAY, R., *La necesidad del mito. La influencia de los modelos culturales en el mundo contemporáneo*. Traducció de Luis Botella García del Cid. Barcelona: Paidós, 1992.
- SETTIS, S., *El futuro de lo clásico*. Traducció d'Andrés Soria Olmedo. Madrid: Abada, 2006.
- WINKLER, M. M. (ed.), *Classical Myth and Culture in the Cinema*, Oxford i Nova York: Oxford University Press, 2001.

Algunes històries de la literatura llatina

- ALBRECHT, M. VON, *Historia de la literatura romana*. Traducció de Dulce Estefanía i d'Andrés Pociña. Barcelona: Herder, 1997 (2 vol.).
- BAYET, J., *Literatura latina*. Pròleg de José Alsina Clota, traducció d'Andrés Espinosa Alarcón. Barcelona: Ariel, 1985.

- BICKEL, E. (1982). *Historia de la literatura romana*. Madrid: Gredos.
- BIELER, L. (1969). *Historia de la literatura romana*. Madrid: Gredos [Nombroses reimpressions].
- BÜCHNER, K. (1968). *Historia de la literatura latina*. Barcelona: Labor.
- CODOÑER MERINO, C. (coord.), *Historia de la literatura latina*, Madrid: Cátedra, 1997.
- CONTE, G.B. (1992). *Letteratura latina*. Florència: Le Monnier (2a. ed.).
- FUHRMANN, M. (ed.) (1985). *Literatura romana*. Madrid: Gredos.
- KENNEY, E. J. - CLAUSEN, W. V. (ed.), *Historia de la literatura clásica (Cambridge University). II: Literatura latina*. Traducció d'Elena Bombín. Madrid: Gredos, 1996.
- MONTANARI, F. (ed.) (1991). *La poesia latina. Forme, autori, problema*. Roma: La Nuova Italia Scientifica.
- PALADINI, V. i CASTORINA, E. (1970-1972). *Storia della letteratura latina*, vol. I: *Disegno storico*. Bolonya: Patron; vol. II: *Problemi critici*. Bolonya: Patron (2a. ed.).
- WILLIAMS, G. (1968). *Tradition and Originality in Roman Poetry*. Oxford: Clarendon Press.